

Krajobrazy Pomorza. Zaborski Park Krajobrazowy

OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM

Część B1. KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO

Elżbieta Kowalik, mgr inż. architekt krajobrazu

8-9 MAJA 2012

**OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO**

OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO

JAKA FORMA I STYL OGRODU?

Możliwości wyboru są współcześnie niemal nieograniczone. Wpływ na decyzję właściciela mają:

- duża i zróżnicowana oferta sklepów ogrodnich, centrów ogrodnich, szkółek roślin ozdobnych, sklepów internetowych,
- różnorodne i bogate inspiracje „z zewnątrz” (prasa, telewizja, książki, sąsiedzi i podróże),
- chęć wyróżnienia się z otoczenia lub **inne motywacje**.

OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO

DLACZEGO DECYDOWAĆ ŚWIADOMIE?

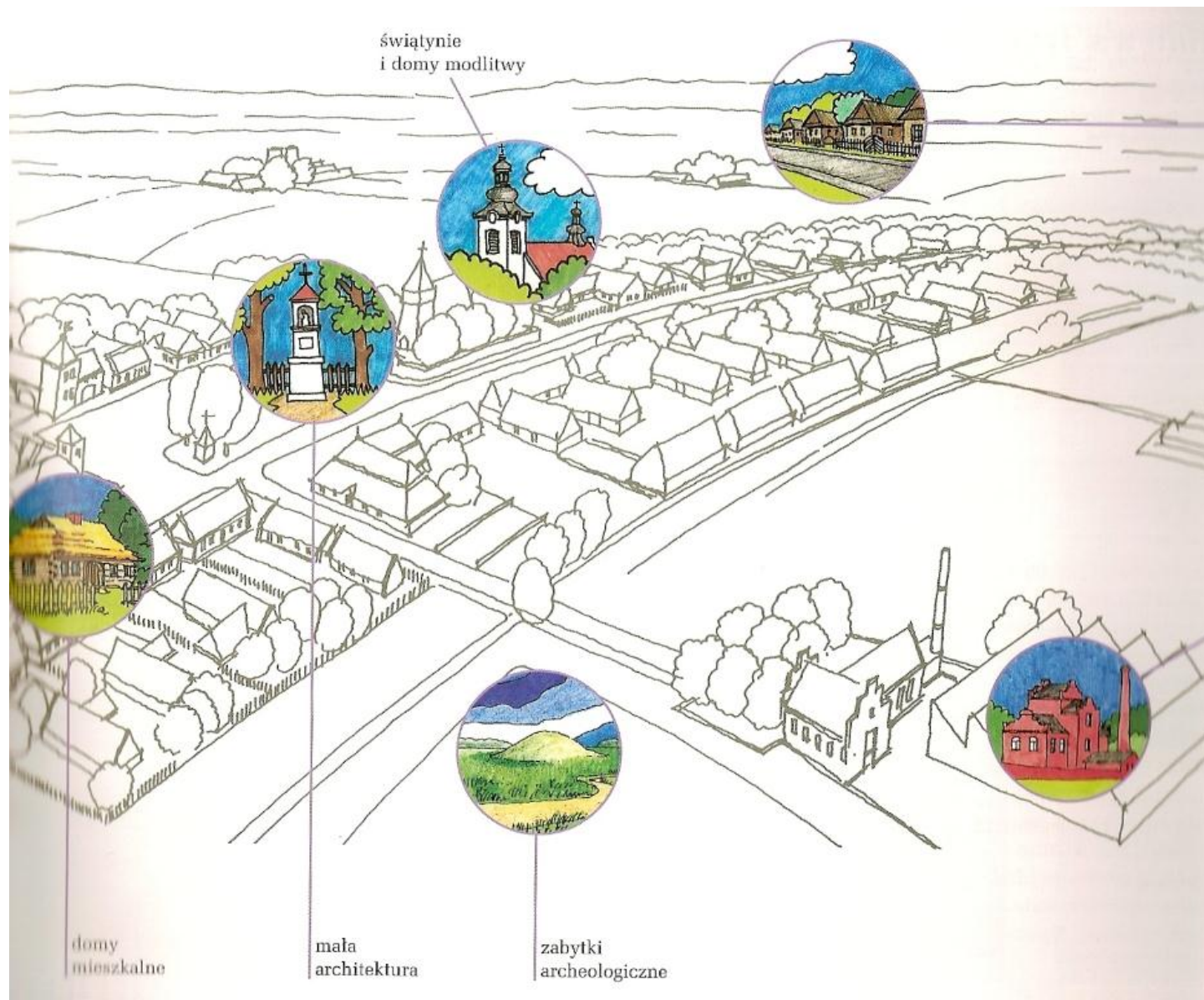
Każde miejsce, w którym chcemy założyć ogród, jest inne. Inni są również ludzie, którzy będą z niego korzystać i ich potrzeby.

Każde miejsce posiada również własną i niepowtarzalną tożsamość. Zmieniając przestrzeń, która jest naszą własnością, wpływamy także na jego otoczenie, wartość okolicznego krajobrazu (kulturowego bądź przyrodniczego).

Nawet najmniejszy prywatny ogród czy sad, wraz z zabudową całej działki, są **ELEMENTAMI KRAJOBRAZU**, podobnie jak: lasy i zieleń śródpolna, pola, łąki i pastwiska, miedze i parki, a także zabudowa, drogi i elementy wodne.

OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO

OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO

PO CO BRAĆ ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA KRAJOBRAZ?

Niektóre okolice postrzegamy jako piękne, inne jako zdecydowanie brzydkie, a jeszcze inne wydają nam się nijakie i nie budzą żadnych emocji. Co o tym decyduje?

SPOSÓB ZESTAWIENIA ELEMENTÓW I ROZMIESZCZENIA ICH W PRZESTRZENI.

Krajobraz wiejski jest połączeniem elementów naturalnych i elementów stworzonych przez człowieka (elementy kultury). Piękno tego krajobrazu polega często na jego spontaniczności, „zakorzenieniu” w przyrodzie, bogactwie odbitej w nim tradycji i lokalnej historii.

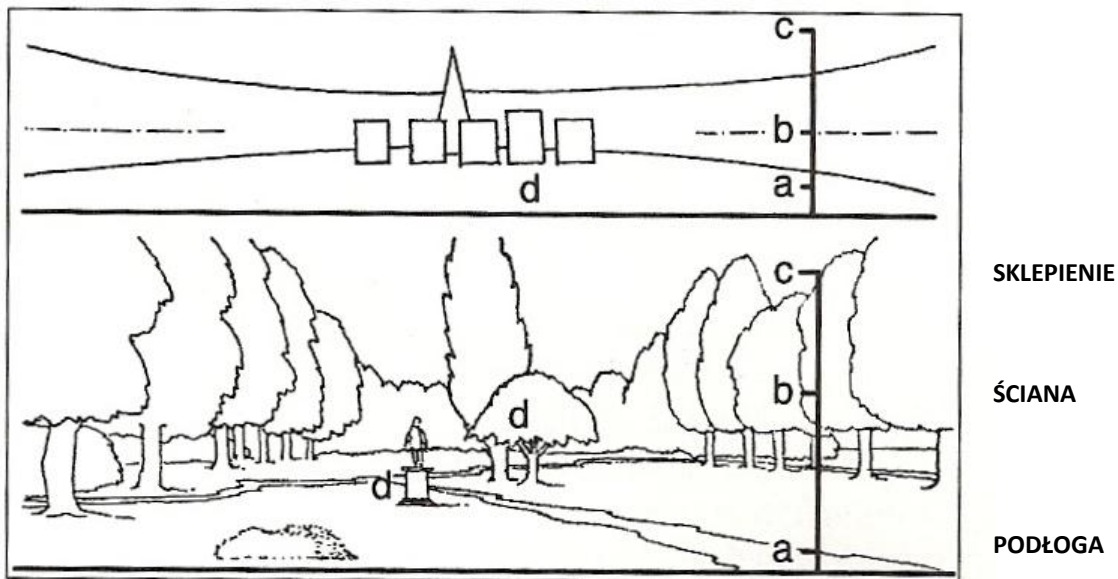
Krajobraz jest fizycznym wyrazem tożsamości danego miejsca.
Zniszczenie nawet pojedynczego elementu może ją bezpowrotnie zatrzeć.

OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO

JAK ROZUMIEĆ KRAJOBRAZ?

Na krajobraz patrzymy od środka (jesteśmy w jego wnętrzu), dlatego mówiąc o kompozycji krajobrazu można posłużyć się teorią **wnętrza krajobrazowego**.

ELEMENT WE WNĘTRZU

**OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO**

***OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO***

**OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO**

**OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO**

***OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO***

***OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO***

OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO

*OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO*

KTÓRE Z ELEMENTÓW KRAJOBRAZU KULTUROWEGO ZALEŻĄ OD REGIONU?

Układ budynków w pierzei ulicy lub placu

Linia zabudowy od strony drogi i od strony pól

Tradycyjny układ budynków w zagrodzie

Wysokość budynków i ich proporcje (np. kształty i kąty nachylenia dachów)

Materiały budowlane

Detale architektoniczne

OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO

CZY OGRODY WIEJSKIE RÓŻNIĄ SIĘ W ZALEŻNOŚCI OD REGIONU?

W skali kraju trudno jest wyodrębnić różnice w rozplanowaniu ogrodu w zależności od regionu. Wskazuje się pewne charakterystyczne cechy ogrodów w niektórych regionach, zwłaszcza tych, które najdłużej zachowują swoją kulturową odrębność (np. Wielkopolska, Śląsk, Podlasie).

Pewne cechy lokalne wskazywane są przez badaczy tradycyjnych ogrodów w odniesieniu do obszaru mniejszego niż region (np. skala gminy). Jest to związane ze skalą oddziaływania pewnych wzorców kulturowych (np. obszar dawnego majątku ziemskiego, na którym na kształt ogrodów chłopskich wywierał wpływ ogród wokół miejscowego dworu, czasem mogło decydować również prawo lokalne).

*OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO*

JAKIE SĄ CHARAKTERYSTYCZNE ELEMENTY OGRODU WIEJSKIEGO?

PRZEDOGRÓDEK

OGRÓDEK PRZYOKIENNY

GAJ

SAD

WARZYWNIK

DRZEWO - OPIEKUN

OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO

Kiedy (...) cofam się myślami w przeszłość, to przed oczyma staje mi ten skryty zakątek ziemi, położony wśród tęczy pagórków i pól, widzę malutkie gospodarstwa, otulone sadami i ogrodami, które z daleka wyglądają jak rozrzucone na pustyni oazy. Wiele z tych gospodarstw sąsiadowało prosto z granicą lasu. Gdyby ktoś, stojąc pośrodku wsi, obrócił się wokół własnej osi, to ujrzałby, że cała wieś otoczona jest ciemnym, tajemniczym wałem – wałem rozległego, ciągnącego się kilometrami lasu (...)

*Przed domem na lewo roztaczał się **ogród kwiatowy**, a na prawo **sad owocowy** z około trzydziestoma drzewkami jabłoni, czereśni i gruszek. Rosły tu też wszelkiego rodzaju krzewy owocowe: porzeczki, agrest i maliny. W środku pyszniły się dwie grządki truskawek. Za nimi stała pompa oraz rząd różnego gatunku drzew śliwkowych. Z kolei na podwórzu domu stała niewielka obórka, stodoła oraz drewnutnia, gdzie jako zapas opału na zimę składowano drewno i torf. Od podwórka za stodołą roztaczał się drugi, sporej wielkości **ogród warzywny, otoczony drzewami owocowymi i krzewami porzeczki**. Z pozostałej ziemi dwa pola obsadzone były ziemniakami, a resztę zajmowała **łąka i staw**, w którym dziadek hodował ryby.*

***OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO***

JAK DOSTOSOWAĆ TRADYCYJNĄ FORMĘ DO WSPÓŁCZESNYCH FUNKCJI?

TRADYCYJNA FORMA + NOWE FUNKCJE

ZACHOWANE TRADYCYJNE MATERIAŁY

ZACHOWANE GŁÓWNE CECHY TRADYCYJNEJ KOMPOZYCJI

NAWIĄZANIE DO OTACZAJĄCEGO KRAJOBRAZU

ROLA DETALU (DIABEŁ TKWI W SZCZEGÓLE!)

**OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO**

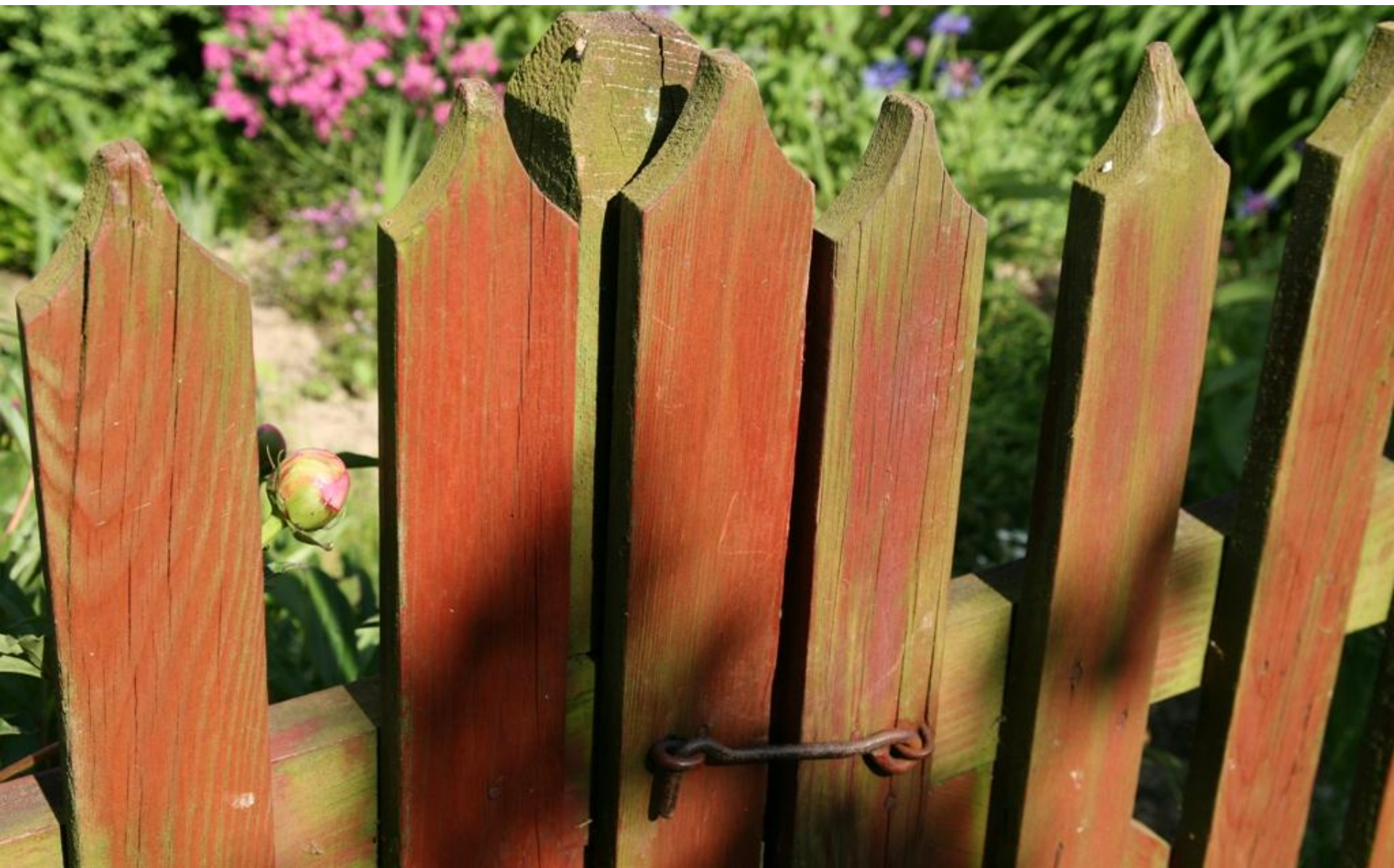
***OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO***

**OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO**

***OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO***

**OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO**

***OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO***

***OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO***

GDZIE ZNALEŹĆ WIEDZĘ NA TEMAT LOKALNYCH OGRODÓW?

ŹRÓDŁA NAUKOWE (WYNIKI BADAŃ ETNOGRAFICZNYCH PROWADZONYCH W REGIONIE)

LOKALNE ŹRÓDŁA (WSPOMNIENIA MIESZKAŃCÓW, MUZEA)

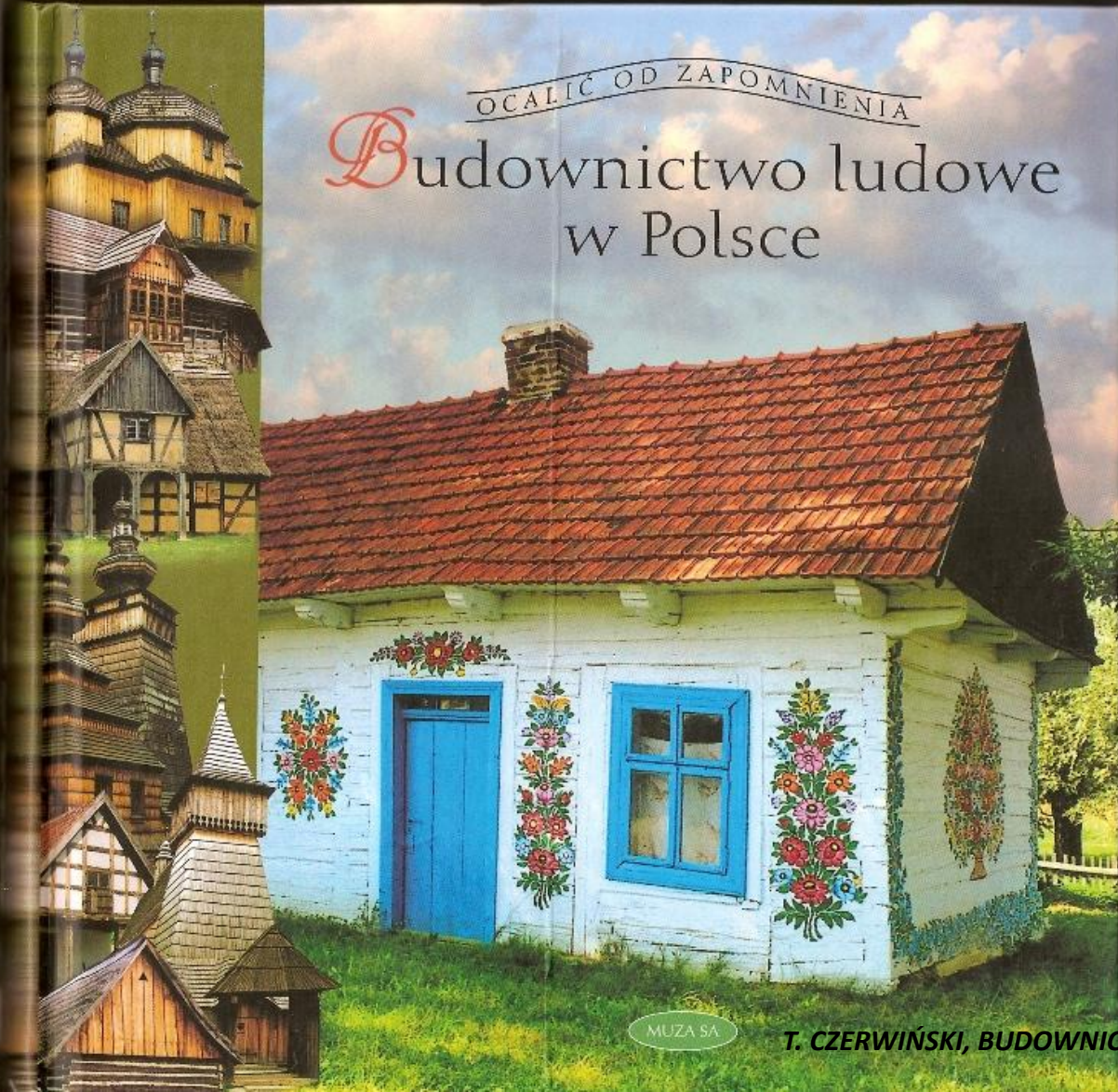
LOKALNY KRAJOBRAZ – KSIĘGA OTWARTA DO CZYTANIA ☺

**OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO**

OCALIĆ OD ZAPOMNIENIA
Budownictwo ludowe
w Polsce

MUZA SA

T. CZERWIŃSKI, BUDOWNICTWO LUDOWE W POLSCE, WARSZAWA 2008

OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO

**OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
KOMPOZYCJA OGRODU NATURALNEGO**

10 pocztówek w obwolutcie

Stowarzyszenie Wiejskie

**Zielona
Przestrzeń**

© 2011 - Stowarzyszenie Wiejskie "Zielona Przestrzeń"
tekst: Małgorzata Kowalska, korekta: Anna Mach
Nakład 1500 egzemplarzy

Sponsorzy

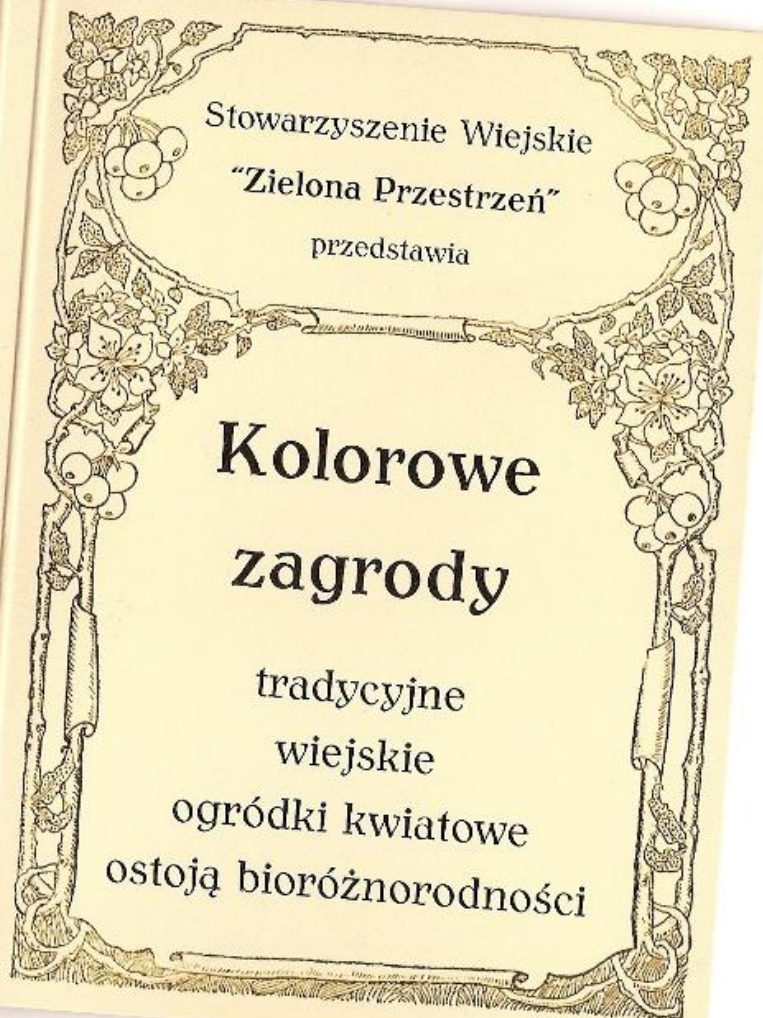
GLOBAL
GREENGRANTS
F.U.R.O.

WOJEWÓDZKI FUNDUSZ
OCHRONY ŚRODOWISKA
I GOSPODARKI WODNEJ
w szczecinie

Druk został sfinansowany
przez WFOŚiGW w Szczecinie

Patronat medialny

Krajobrazy Pomorza. Zaborski Park Krajobrazowy

TRADYCYJNE OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM

Część B2. OGRÓD JAKO EKOSYSTEM

Elżbieta Kowalik, mgr inż. architekt krajobrazu

8-9 MAJA 2012

**OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
OGRÓD JAKO EKOSYSTEM**

Źródło: Moją miłością jest Natura. Bazyli Albiczuk i inni. Warszawa 2007

OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM OGRÓD JAKO EKOSYSTEM

(...) nade wszystko cenię byliny, kwiaty z łąk, kwiaty, których inni nie cenią, niszczą, a są najcenniejsze, najdelikatniejsze, prawdziwe. Nasze rodzime ... Wprowadzam do ogrodu i do swoich obrazów byliny, bo je lubię. To są kwiaty prawdziwe, one uszlachetniają człowieka, one czynią człowieka swobodnym, niczym nie związanym w znaczeniu materialnym.

*OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
OGRÓD JAKO EKOSYSTEM*

*OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
OGRÓD JAKO EKOSYSTEM*

BIOCENOZA

BIOTOP

EKOSYSTEM – FUNKCJONALNA CAŁOŚĆ

OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM OGRÓD JAKO EKOSYSTEM

DLACZEGO OGRÓD - EKOSYSTEM?

Ogród, który zakładamy i w którym postępujemy w oparciu o **obserwację przyrody** (a także **osiągnięcia nauki** – w tym nauk przyrodniczych i ogrodniczych, w tym ekologii ogólnej, ekologii gleby, fitosocjologii, biologii roślin i zwierząt, agrotechniki).

Ogród – ekosystem z punktu widzenia wartości użytkowych:

Radzi sobie w niesprzyjających warunkach klimatycznych,

Jest tańszy w utrzymaniu,

Jest przestrzenią przyjazną dla użytkowników (zdrowe środowisko, korzystny mikroklimat),

Jest miejscem życia wielu organizmów, które swoją obecnością wzbogacają życie człowieka.

KTO MIESZKA W NISZY EKOLOGICZNEJ?

NISZA EKOLOGICZNA – zbiór czynników, które zapewniają istnienie danemu osobnikowi, gatunkowi, populacji.

PRZESTRZEŃ
TEMPERATURA
NASŁONECZNIENIE
OBECNOŚĆ WODY
SCHRONIENIE
POŻYWIENIE

RÓŻNORODNE GATUNKI
ROŚLIN I ZWIERZĄT
DOSTOSOWAŁY SIĘ DO
RÓŻNORODNYCH
CZYNNIKÓW ŚRODOWISKA,
MOGĄ WIĘC ZAJMOWAĆ
RÓŻNORODNE NISZE
EKOLOGICZNE

OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
OGRÓD JAKO EKOSYSTEM

**RÓŻNORODNOŚĆ NISZ EKOLOGICZNYCH W OGRODZIE =
RÓŻNORODNOŚĆ GATUNKÓW = STABILNOŚĆ SYSTEMU
EKOLOGICZNEGO**

*OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
OGRÓD JAKO EKOSYSTEM*

JAKIE ORGANIZMY SĄ SZCZEGÓLNIIE POŻYTECZNE?

ROŚLINY

ZRÓŻNICOWANE „PIĘTRA
ROŚLINNOŚCI”

GATUNKI ZGODNE Z
SIEDLISKIEM

GATUNKI RODZIME

GATUNKI ZAPEWNIAJĄCE
POKARM ZWIERZĘTOM

ZWIERZĘTA

ZŁOTOOKI, PSZCZOŁY,
TRZMIELE, BEZKRĘGOWCE
ŻYJĄCE W GLEBIE

ROPUCHA SZARA

JASZCZURKI

SIKORY, JASKÓŁKI

NIETOPERZE, JEŻE

**OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
OGRÓD JAKO EKOSYSTEM**

Źródło: *Weranda* nr 1/2007-2008

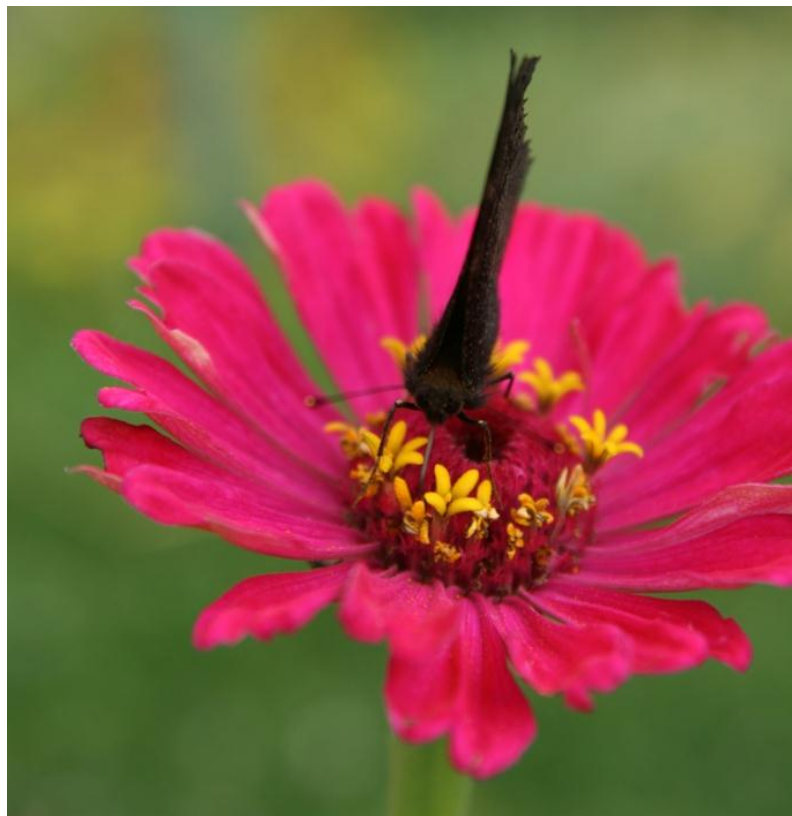
ROŚLINY DAJĄCE POKARM

CIS POSPOLITY
BERBERYS
OGNIKSZKARŁATNY
LIGUSTR POSPOLITY
JARZĄB POSPOLITY
JARZĄB SZWEDZKI
DZIKI BEZ CZARNY
DZIKI BEZ KORALOWY
ARONIA
KALINA KORALOWA
GŁÓG JEDNOSZYJKOWY
GŁÓG DWUSZYJKOWY
TARNINA

NASIONA BYLIN I TRAW

*OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
OGRÓD JAKO EKOSYSTEM*

ROŚLINY DAJĄCE POKARM

LILAK
WICIOKRZEW
ASTER
TYTOŃ OZDOBNY
JEŻYNA POSPOLITA
FLOKS
CYNIA
KOSMOS
MACIEJKA
MACIERZANKA
SMAGLICZKA SKALNA
SMAGLICZKA NADMORSKA
MYDLNICA LEKARSKA
GOŹDZIK
ROZCHODNIK

OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
OGRÓD JAKO EKOSYSTEM

ROŚLINY DAJĄCE POKARM

RÓŻE KRZEWIASTE
RÓŻE WIELKOKWIATOWE
MALINA WŁAŚCIWA
ORLIK POSPOLITY
NAWŁOĆ
MELISA LEKARSKA
WRZOS POSPOLITY
MACIERZANKA
MNISZEK LEKARSKI
PIERWIOSNEK

DRZEWA:

SOSNA POSPOLITA
LIPA
KLON
CZEREMCHA POSPOLITA

OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM OGRÓD JAKO EKOSYSTEM

DOBRE ŹRÓDŁA WIEDZY

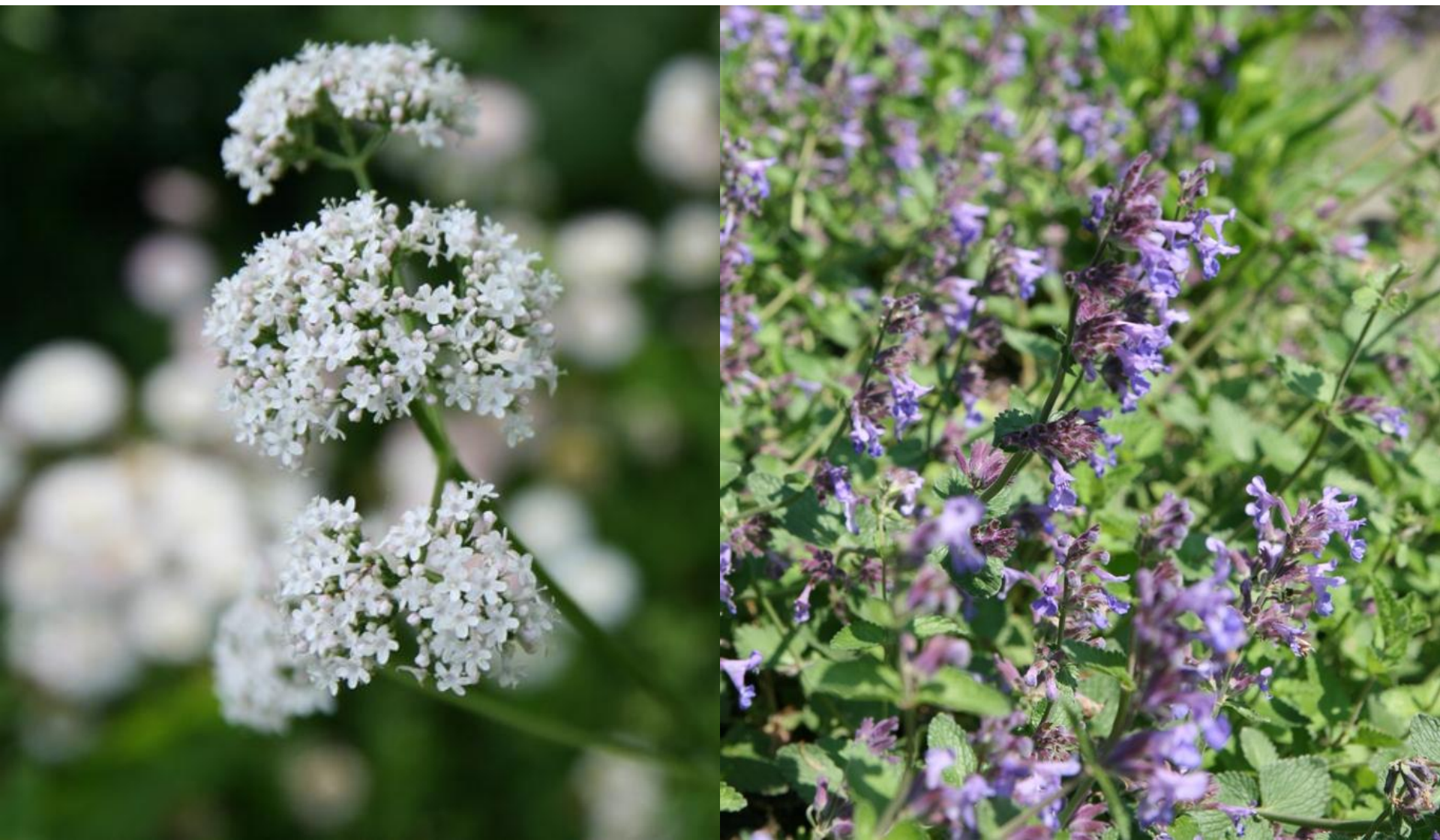
*OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
OGRÓD JAKO EKOSYSTEM*

***OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
OGRÓD JAKO EKOSYSTEM***

*OGRODY PRZYJAZNE NATURZE I KRAJOBRAZOM
OGRÓD JAKO EKOSYSTEM*

